

En kort översikt över aktuell forskning inom området ”pedagogik och arbetsliv” i Sverige

Andreas Fejes, Linköpings universitet

Följande text är en kort översikt över relativt nya avhandlingar och publikationer inom området pedagogik och arbetsliv. Den kan ses som ett komplement, med viss överlappning, till den text som Per-Erik Ellström redan utsänt inför mötet. Nedan listas publikationer med tillhörande abstrakt inom följande områden, varav 1 och 2 är lånade från Ellströms översikt: 1. Arbete, arbetskrav och utbildningsbehov med underrubrik 1.1. Relationen mellan högre utbildning och arbetsliv; 2. Studier av kompetensutveckling i organisationer; 3. Policyforskning om utbildning och arbetsliv.

1. Arbete, arbetskrav och utbildningsbehov

Berglund, G. & Fejes, A. (red.) (2009) Anställningsbarhet: Perspektiv från utbildning och arbetsliv. Lund: Studentlitteratur.

De senaste åren har anställningsbarhet vuxit fram som ett centralt policybegrepp i Sverige. Det används ofta i diskussioner inom både utbildning och arbetsliv. Vanligt ställda frågor är: Leder utbildning till ökad anställningsbarhet? Får de studerande lära sig vad som krävs för att bli anställda? Ofta används begreppet okritiskt och dess betydelse är otydlig. I denna bok diskuteras och analyseras anställningsbarhet och dess användning kritiskt. Exempel ges från bland annat personalvetarprogrammet, läkar- och civilingenjörsutbildningar, yrkes- och yrkesläraryrkesutbildningar, hälsopreventivt arbete på arbetsplatsen och från kompetensutveckling av vårdbiträden inom omsorgen. Genom dessa exempel får läsaren bilder av vad anställningsbarhet kan vara, hur det tar sig uttryck till exempel genom införandet av olika managementidéer, och vilka konsekvenser det får för arbetets organisering och individers handlande. Boken vänder sig till blivande personalvetare, studie- och yrkesvägledare samt studerande inom pedagogik med inriktning på arbetsliv och vuxnas lärande.

Författarpresentationer	7
kapitel 1 Olika perspektiv på anställningsbarhet	11
Andreas Fejes och Gun Berglund	
kapitel 2 Anställningsbarhet: ett tecken i tiden	27
Gun Berglund	
kapitel 3 Nyttig, utvald eller bildad? Tre sätt att se på den högre utbildningens funktion	39
kapitel 4 Mellan verktyglåda och kritisk reflektion: Om personalvetares anställningsbarhet	55
Ulrika Haake och Maria Löfgren Martinsson	
kapitel 5 Om anställningsbarhet i professionella grupper	71
Staffan Nilsson	
kapitel 6 Yrkesutbildning, yrkesdidaktik och anställningsbarhet	87
Sigurd Johansson	
kapitel 7 Hur anställningsbar är man efter genomgången norsk yrkesutbildning	103
Anne-Lise Høstmark Tarrou	
kapitel 8 Nya produktionskoncept och arbetets vardag	121
Lena Abrahamsson och Jan Johansson	
kapitel 9 Hälsa och anställningsbarhet: en kritisk analys	137
Erika Björklund	
kapitel 10 Att forma den ansvarsfulla undersköterskan: anställningsbarhet inom omvårdnadssektorn	153
Andreas Fejes	
kapitel 11 Validering och anställningsbarhet	169
Fredrik Sandberg	

Fogde, M. (2009) The Work of Job Seeking: Studies on Career Advice for White-Collar Workers. Örebro: Örebro Universitet.

In contemporary working life, training and guidance on how to write a curriculum vitae (CV) or succeed at an interview are fundamental features of job seeking. This kind of training and guidance, which emphasizes communicative skills and performance, entails ideals and norms in the process of becoming employed. This study focuses in particular on guidance by a Swedish white-collar union and how students at universities negotiate career advice. Central questions are: What kind of characteristics, values and moral obligations are constructed as ideals for job seekers? How is the governing of job seekers linked to the social and political context? How is governing and self-governing constructed in the interaction between career coaches and students? How is the subject position as a job seeker negotiated? These questions are explored in four separate but interrelated articles. The empirical material includes analyses of texts, fieldwork data and interviews. The theoretical framework is inspired by the Foucauldian concept of *governmentality* and the concept of *discursive positioning*. Findings indicate that job seeking is constructed in terms of self-marketing of individuals and the moral qualities are being *active and ambitious* in terms of job searching as well as *taking responsibility in working on and displaying one's personality*. The study also points to ambiguities in career advice and obstacles to working on the self to become "sellable". The career discourse is interspersed with other discourses (as national identity and gender) and other subject positions in these discourses. The technology of self-esteem is a technology for mobilizing the students in this context. In terms of "self-work", this study shows how the students and future white-collar workers negotiate and work on their self to become employable. In addition, it is argued that career advice must be understood in relation to ideals of employability, flexibility and self-help discourses.

1.1 Relationen mellan högre utbildning och arbetsliv

Nyström, S. (2009) Becoming a professional: A longitudinal study of graduates' professional trajectories from higher education to working life. Linköping: Linköping University Electronic Press.

Syftet med avhandlingen är att beskriva akademikers bana mot att bli professionella då de kommer ut i arbetslivet med en magisterexamen i psykologi eller statsvetenskap. Avhandlingen baserar sig på en longitudinell studie där statsvetare och psykologer har blivit intervjuade vid tre olika tillfällen; sista terminen innan examen samt efter första och tredje året i arbetslivet. Den teoretiska referensramen utgörs av begrepp från situerat och social lärteori samt från ett genusperspektiv. Dessa teorier valdes då de fokuserar på begreppen identitet, praktik, deltagande och lärande. Resultaten visar att utvecklingen mot att bli professionell inte är ett isolerat fenomen förvärvat och underhållet i högre utbildning och/eller arbetslivet. Det uttrycks snarare som en dynamisk läroprocess mellan en reflekterande individ, interaktion med en professionell praktik samt med olika sfärer i livet, den professionella, den personliga och den privata. Akademikernas professionella bana kan karakteriseras som en rörelse mellan att utveckla ny kunskap och göra den till sin, till ett behov av förändring i form av nya arbetsuppgifter eller byte av professionellt fält. Att bli professionell innebär även en utveckling av en professionell identitet. Statsvetarnas och psykologernas professionella identitet skapas i relation till en genusidentitet och är influerad av individernas tillhörighet och medverkan i olika praktiker. Resultatet visar därför utveckling av professionell identitet som ett samspel mellan olika sfärer i livet som är föränderligt över tid. Utifrån den utförda longitudinella studien är det möjligt att hävda att utvecklingen mot att bli professionell är ett sätt att skapa ett samspel och balans i individens livssituation.

Axelsson, R-M. (2008) Formbara människor: Högre utbildning och arbete som utsnitt ur läkares och civilingenjörers levnadsbanor. Linköping: linköping University Electronic Press.

Fokus i denna avhandling utgör läkares och civilingenjörers kunskaps- och identifikationsprocesser under utbildning och arbete – vilka studeras som utsnitt ur levnadsbanor. Syftet är att beskriva och tolka relationen mellan högre utbildning och arbete, dels utifrån föreställningar i forskning och policy, dels utifrån människors subjektivitet, vardagserfarenheter och liv. Studien baseras på textanalys och intervjuer med läkare och IT-ingenjörer under de första åren i arbetslivet och yrket. Kännetecknande är att processer följs över tid genom en longitudinell design. Den teoretiska ramen struktureras runt tre länkade teman: Kunskap och dynamiker i det samtida samhället; Högre utbildning och arbete; Människors formbarhet. Reflexiv tolkning utgör metodologisk ansats. Begreppen flexibilitet, stabilitet och ambivalens används dialektiskt vid analys av empiriska data. Avhandlingen visar att människors subjektivitet och vardagserfarenheter samspelar med generella föreställningar och sammanhangens reella förhållanden. Utbildnings- och yrkesval kan förstås som uttryck för såväl reflexiva livsprojekt som subjektiva dynamiker. Att formas till civilingenjör och läkare ter sig på vitt skilda sätt. Ingenjörerna formas till generalister och ”spelar med säkra kort” medan läkarna bygger en karaktär och ”spelar med sig själva som insats”. I arbetet använder civilingenjörerna titeln som en flexibel strategi – identifikation är främst bunden till plats, funktion och arbetstid. Läkarnas identifikation med yrket utgör ett konstant tillstånd – läkare är något de alltid är, också på fritiden – yrket är starkt bundet till person. Resultaten indikerar att både ingenjör- och läkaryrket kännetecknas av livslånga kvalificeringsprocesser. De visar sig starkt exkluderande över tid. Relationen mellan högre utbildning och arbetet diskuteras vidare i avhandlingen genom människors levnadsbanor och i termer av såväl formbara som hållbara liv.

Nilsson, S. (2007) From Higher Education To Professional Practice: A comparative study of physicians' and engineers' learning and competence use. Linköping: Linköping University Electronic Press.

The focus of this thesis is on describing and analysing recently graduated physicians' and engineers' experiences of the relationship between the professional education programs and the respective professional practices. The aim is to explore the professionals' reasons for their educational and career choices, what they learn in professional education, the demands they encounter in the workplace, and the perceived needs and opportunities for learning and further development in their professional practices. This study is based on a comparative design and the empirical data have been collected in interviews with physicians and master's level engineers in information technology. The theoretical framework is structured around three parts, consisting of theories of professionalisation, theories concerned with the functions of higher education, and theories concerned with the concepts of knowledge, competence and qualifications. There is a close relationship between the process of professionalisation, the authority of the professions, the legitimacy of professional knowledge, and the higher education institutions. The results indicate that theory and practice are intimately integrated in the physicians' professional education, whereas the engineers' experiences of the educational program are characterised by little overlap between theory and practice. Furthermore, the physicians emphasise the importance of theoretical specialist knowledge and socio-communicative competence while the engineers instead stress the importance of generalist competence. The educational knowledge base is relatively static for both physicians and engineers. However, whereas there is a correspondence between the educational and the professional knowledge base in the case of the physicians they are only a loosely coupled in the case of the engineers. This can be attributed to the changing nature of the engineers' professional knowledge base, which is characterised by constant change. The physicians regard their professional education as a

rational preparation for the world of work. Although education does provide a general foundation for further professional development and learning, the engineers associate their professional education more with a symbolic ritual. For physicians, the formal credentials are a legal requirement to practise the profession. Education is regarded as constituting an important credential also for the engineers as it increases individual employability. The physicians tend to emphasise the use value of the educational program, while the engineers instead stress the exchange value of their educational program.

Johansson, K. (2007) Broad Entrance - Vague Exit: The trajectory of Political Science students through higher education into work life. Linköping: Linköping University Electronic press.

Syftet med avhandlingen är att beskriva studenter inom statsvetenskap och deras resa genom akademien ut i arbetslivet. Genom att undersöka studenternas reflektioner och tankar kring sin studiesituation och hur de ser på sitt kommande arbete genom att använda en undersökningsdesign som består av en tvärsnittsstudie och en longitudinell studie. Med utgångspunkt i syftet har ett antal forskningsfrågor formulerats; Hur upp-fattas utbildningen av studenter i början och slutet av sina studier? Vilka diskurser kring kunskap och kompetens återfinns i studieprogrammen? Vilka diskurser kring kunskap och kompetens återfinns i arbetslivet? Hur upplever studenter i statsvetenskap vid två europeiska universitet övergången mellan akademi och arbetsliv? Hur upplever studenter i statsvetenskap och studenter från två professionsutbildningar övergången mellan akademi och arbetsliv? De empiriska studierna rapporteras i fyra uppsatser. Etnografi, fenomenografi och diskursanalys är de metoder som använts vid analyserna av empiriska data. Många studenter väljer att läsa statsvetenskap på grund av ett allmänbildningsintresse, de uttrycker också drömmen om att få arbeta i maktens korridorer eller bli kända som experter i media. I slutet av sin utbildning infinner sig snarare en bild av en framtida roll som utredare. Eftersom studier i statsvetenskap har en rationell karaktär med fokus på generiska färdigheter är detta inte särskilt förvånande. En grupp studenter som följdes under sina första fem veckor i en seminariereserie fick dubbla signaler rörande sin roll vid seminarier. Relationen mellan utbildning och arbete beskrivs som i första hand rationell och generisk, dvs de har förvärvat allmänna färdigheter som är dem till stor hjälp i arbetet. När de som nya på arbetsmarknaden talar om sin identitet, framgår att de beskriver sig som klämda från två håll i sin roll som förmedlare mellan allmänheten och makthavarna. Förvånansvärt få anser att de har någon reell makt när det gäller beslutsfattande.

Löfgren Martinsson, M. (2008) Högre utbildning och arbete med personal- och arbetslivsfrågor - om professionalisering och utveckling av anställningsbarhet. Lund: Pedagogiska institutionen.

Relationen mellan högre utbildning och nyutbildade akademikers arbetsliv har diskuterats intensivt sedan början av 1990-talet. Å ena sidan förekommer ständiga klagomål om en påstådd diskrepans mellan den kompetens de nyutbildade besitter och den kompetens som potentiella arbetsgivare kräver. Å andra sidan har representanter för högre utbildning betonat universitetens oberoende roll, betydelsen av ämnesmässigt djup och kritiskt tänkande. Under de senaste åren har anställningsbarhet blivit ett nyckelbegrepp i denna diskussion. Situationen vad avser relationen mellan högre utbildning och arbete med personal- och arbetslivsfrågor är likartad eller till och med mera komplex. Emellertid erbjuder forskning inom fälten Human Resource Development (HRD) och Higher education and graduate employment några sätt att hantera problemet. Avhandlingens syfte har varit att beskriva och analysera relationen mellan högre utbildning och arbete med personal- och arbetslivsfrågor i termer av anställningsbarhet och professionalisering samt att diskutera hur högre utbildning kan bidra till utveckling därvidlag. Avhandlingen är skriven utifrån ett miljöpedagogiskt perspektiv. Två undersökningar

har genomförts, en teoretisk och en empirisk. Den teoretiska undersökningen involverar en analys av forskningsområdet Higher education and graduate employment, följt av en forskningsöversikt rörande begreppen anställningsbarhet, kompetens och professionalisering. Dessa begrepp används sedan för att analysera och problematisera högre utbildning och arbete med personal- och arbetslivsfrågor med avseende på utveckling av anställningsbarhet och professionalisering. Relationen mellan högre utbildning och akademikers arbete kan beskrivas som ett diskrepans- eller matchningsproblem. Diskrepansens karaktär utgörs primärt av gapet mellan den kompetens arbetsgivarna kräver och den kompetens de nyutbildade akademikerna besitter. Konsekvenserna kan beskrivas i termer av kulturella skillnader, utbildnings- och kursplansrelaterade problem samt de studerandes förberedelse för arbetslivet. Utifrån uppfattningen om högre utbildning som kvalificerande identifierades två konstruktioner av anställningsbarhet, som färdigheter och som Bortom färdigheter. Dessa generella resultat speglas också i personal- och arbetslivsområdet. Givet den komplexa naturen av området och de parallella inriktningar som där ryms, blir diskrepansproblemet tydligt. De skilda inriktningarna inom HRD kan ses inom hela personal- och arbetslivsområdet. Skillnaderna bygger på de underliggande konstruktioner som rör kompetens, syn på kunskap liksom spänningen mellan teori och praktik. HRD-forskning används för att nyansera och balansera de två anställningsbarhetsbegreppen och en preliminär modell utvecklas. I den empiriska undersökningen beskrivs och analyseras studerandes erfarenheter av en kurs inom ramen för Programmet för personal- och arbetslivsfrågor i Lund. Analysen gjordes mot bakgrund av hur de tolkade och förstod de givna gruppuppgifterna, hur de grep sig an uppgifterna, deras benägenhet att ändra sina handlingsstrategier samt deras förhållningssätt till grupprocessen, satt i relation till hur de uppfattade sin egen utveckling. Tolkningen av uppgifterna liksom deras benägenhet att ändra handlingsstrategi föreföll mest betydelsefullt för utveckling av anställningsbarhet. Vad gäller personlig utveckling som en del av ett vidare anställningsbarhetsbegrepp, bortom färdigheter, framstod förhållningssättet till grupprocess och konflikt som mest betydelsefullt.

2. Studier av kompetensutveckling i organisationer

Fejes, A. & Andersson, P. (2008) Validering integrerad i lärprocesser. Erfarenheter av kompetensutveckling av omvårdnadspersonal inom ramen för kompetensutveckling. HELIX research reports 08/01. Linköping: UniTryck.

Yrkeskompetens utvecklas i arbetslivet. Praktikmoment förlagda i verksamheten på arbetsplatser ingår i de flesta yrkesutbildningar. De flesta arbetsgivare satsar på kompetensutveckling för sina anställda, och mycket lärande sker dessutom i det dagliga arbetet. Dessa påståenden är både självklara och okontroversiella, även om kompetensen inte enbart utvecklas på arbetsplatsen. Däremot är det inte självklart hur det lärande som skett och sker i arbetet ska tas vara på, när man gör mer organiserade insatser för kompetensutveckling. Utbildning och kompetensutveckling organiseras ofta utifrån utbildningssystemets rationalitet, som bland annat traditionellt innebär att man ska lära människor något nytt, som de inte redan kan. Men om deltagarna, de anställda, redan har erfarenheter och kunskaper förvärvade i arbetet, hur tar man vara på detta? I denna rapport analyseras en satsning på kompetensutveckling inom äldreomsorgen, en satsning med ambitionen att låta utbildningssystemet och verksamhetssystemet mötas, för att nå ett bra resultat. Denna satsning analyseras utifrån ett valideringsperspektiv, det vill säga att vi analyserar på vilket sätt deltagarnas tidigare erfarenheter och läranden tas tillvara, bedöms och ges erkännande inom ramen för kompetensutvecklingen, och vilka effekter detta får.

Fejes, A and Andersson, P. (2009) Recognising prior learning: Understanding the relation among experience, learning and recognition from a constructivist perspective. *Vocations and Learning: Studies in Vocational and Professional Education*, 2(1) 37-55.

This article discusses the relation between experience and learning in the context of recognition of prior learning (RPL) and from an experiential constructivist perspective. The study is based on a case of in-service training, based on RPL, in the care sector for elderly people. The data consist of interviews with actors in this process, which have been analysed with a qualitative interpretative approach. The results show how prior learning plays a central role in the training process, both on an individual and a collective level. The participants' prior learning is taken as the starting point, particularly in learning conversations where prior learning is made visible and used, and where participants learn from each other. Further, new learning is taking place as a consequence of the recognition process, and the study particularly highlights how prior experiences could be the basis of new learning in a process of reflection and discussion.

Fejes, A. (2008) Governing nursing through reflection: a discourse analysis of reflective practices. *Journal of Advanced Nursing*, 64(3), 243-250.

Aim. This paper is a report of a study to analyse reflection as discourse and a technology of confession which produces a certain desirable subjectivity within nursing practice.

Background. Reflection and reflective practice are common themes in nursing practices and in the literature on nursing. These practices are often construed as positive and empowering, and more critical analyses of them are needed.

Method. A Foucauldian-inspired discourse analysis based on the concepts of governmentality and technologies of the self was conducted. Transcripts of interviews conducted in 2006–07 with 42 managers, supervisors, teachers and participants in an in-service programme to prepare healthcare assistants to become Licensed Practice Nurses in the elder care sector were analysed.

Findings. Reflection as confession operates as a governing technology within the nursing practice analysed. Programme participants are encouraged to reflect and scrutinize themselves about their work as a way to improve their competencies and practice. Through appraisals, they are invited to reflect about themselves as way to achieve their desires. In this way, active, responsible, problem-solving, self-governing practitioners are constructed.

Conclusion. Through a Foucauldian reading of reflective practices it is possible to illustrate that reflection is not a neutral or apolitical practice. Instead, it is a governing practice that does something, in discursive terms, to nursing subjectivity – something that can create a space for reflection about what reflection discursively does to subjectivity.

Björklund, E. (2009). Constituting the healthy employee?: Governing gendered subjects in workplace health promotion Umeå: Umeå universitet.

With a post-structural approach and an analytical focus on processes of governmentality and biopower, this study is concerned with how discourses of health are contextualized in educational practice and interaction between educators and participants in workplace health promotion (WHP) interventions. Of concern are issues of the discursive production, regulation and representation of power, knowledge and subjects as gendered beings in workplace health promotion interventions. The methods for generating data are participant observation, interviews and gathering of documentation pertaining to four different workplace health promotion interventions. Based on these data, the thesis offers an analysis of the health discourses drawn on in the interventions and the technologies of power and of the self by which the participants are governed and invited to govern themselves in the name of health. It also asks what practices and positions that thus come to be made available or not to the participants. Two health

discourses are identified: the biomedical discourse and the wellness discourse. Both discourses are drawn on in all four studied interventions, the biomedical discourse being the dominating discourse drawn on. The biomedical discourse is informed by scientific 'facts' and statistics and is underpinned by a notion of risk. The wellness discourse is informed by an understanding of health as a subjective embodied experience and is underpinned by a notion of pleasure. Drawing on these discourses, the responsibility for health is placed with the participants and the healthy participant/employee is constituted as a rationally motivated risk-avoider and disciplined pleasure seeker who is both willing and able to actively make 'good' choices regarding their lifestyle. Furthermore, and informed by essentialist and heteronormative ideas about gender, the ideal healthy person is modelled on a male norm, representing women as the deviant Other.

3. Policyforskning om utbildning och arbetsliv

Berglund, G. (2008) On lifelong learning as stories of the present. Umeå: Pedagogiska Institutionen.

This thesis examines the discursive construction of lifelong learning in Swedish, Australian and American policy. Lifelong learning has an aura of apparent self-evidence which this study wishes to challenge by deconstructing the normalised truths in contemporary lifelong learning policies. The thesis rests on a collection of four articles, written by the author within the framework of the PhD programme. Using Foucauldian concepts of power/knowledge and governmentality, this study identifies a number of discursive stories about the present in terms of how the ideal society and its ideal citizens are envisioned. It shows that there are national differences in the usage of lifelong learning in terms of the meanings given to life, long and learning. Yet three stories also extend across the nations examined. First, learning is construed as work-related rather than a life-related. Secondly, the positive rhetoric of lifelong learning – the creation of ideal citizens – is accompanied by a parallel story of deviance, incompetence and failure. This leads to a third pervasive story of 'medicalization' where the deviant is pathologised as an undesirable other in need of treatment and correction by professionals who operate as the doctors and nurses of lifelong learning. Overall, the analysis suggests that as discourse, lifelong learning links the government of others and the government of the self.

Fejes, A. Constructing the adult learner: A governmentality analysis. Linköping: Linköping University Electronic press.

Syftet med denna avhandling är att studera hur den vuxna studerande konstrueras genom olika styrningstekniker inom Vuxenutbildning, Folkbildning och Högre utbildning. Vidare är syftet att analysera vad för styrningsrationalitet som både skapas genom och som skapar dessa praktiker. Det teoretiska ramverket är baserat på Michel Foucaults begrepp styrningsrationalitet (governmentality) och genealogi. Styrningsrationalitet syftar på ett specifikt sätt att se på styrning där fokus är på de tankar/mentaliteter som skapas genom olika diskurser om hur styrning skall utövas. Centrala frågor är: vad är styrningsproblematiken, vad ska styras, hur skall styrning gå till och vad är målet med styrning? Genealogi syftar på ett specifikt sätt att se på historien. Utgångspunkten är de tankefigurer som är del av dagen diskurser, i denna avhandling diskurserna om vuxenutbildning och livslångt lärande. Vad består dessa diskurser och vad för härkomsthistoria har vissa av dess tankefigurer? Historia ses här som icke-linjär bestående av brott och oregelbundenheter där syftet inte är att berätta en historia om framsteg där kausala samband är centrala. Istället använder jag genealogi för att destabilisera det vi idag tar för givet gällandes den vuxna studerande. En diskursanalys har genomförts av offentliga utredningar (SOU:s och D:s) från 1920-talet fram tills idag som handlar om de praktiker som nämnts ovan. Resultaten pekar på att en neoliberal styrningsrationalitet dominerar da-

gens diskurser om vuxenutbildning och livslångt lärande. Enligt texterna måste Sverige och Europa se till att alla dess medborgare konstant lär sig nya saker som ett sätt att möta en osäker och ständigt föränderlig framtid. Därmed skapas den vuxna som ständigt lärandes och som ett kompetent subjekt. Alla medborgare måste bli autonoma, själreglerande människor som konstant lär sig och som konstant gör val i enlighet med sina önsknings. För att konstruera sådana subjekt skapas flera tekniker för styrning såsom vägledning, risk, målstyrning/granskning, bedömning, mångfald m.m.

Fejes, A. & Nicoll, K. (eds) (2008) Foucault and lifelong learning: Governing the subject. London: Routledge.

Denna bok rör flera olika områden såsom policy, kompetensutveckling, arbetskrav med mer.

Over the last twenty years there has been increasing interest in the work of Michel Foucault in the social sciences and in particular with relation to education. This, the first book to draw on his work to consider lifelong learning, explores the significance of policies and practices of lifelong learning to the wider societies of which they are a part. With a breadth of international contributors and sites of analysis, this book offers insights into such questions as: What are the effects of lifelong learning policies within socio-political systems of governance? What does lifelong learning do to our understanding of ourselves as citizens? How does lifelong learning act in the regulation and re-ordering of what people do? The book suggests that understanding of lifelong learning as contributory to the knowledge economy, globalisation or the new work order may need to be revised if we are to understand its impact more fully. It therefore makes a significant contribution to the study of lifelong learning.

1. Mobilizing Foucault in studies of lifelong learning *Katherine Nicoll and Andreas Fejes*
2. Actively seeking subjects? *Richard Edwards*
3. Understanding the mechanisms of neoliberal control: lifelong learning flexibility and knowledge capitalism *Mark Olssen*
4. Our 'will to learn' and the assemblage of a learning apparatus *Maarten Simons and Jan Masschelein*
- 5. The operation of knowledge and construction of the lifelong learning subject *Ulf Olsson and Kenneth Petersson***
6. The reason of reason: cosmopolitanism, social exclusion and lifelong learning *Thomas S. Popkewitz*
- 7. Historicizing the lifelong learner: governmentality and neoliberal rule *Andreas Fejes***
- 8. Self-governance in the job search: regulative guidelines in job seeking *Marinette Fogde***
- 9. Adult learner identities under construction *Katarina Sipos Zackrisson and Liselott Asarsson***
- 10. Recognition of prior learning as a technique of governing *Per Andersson***
- 11. Pathologizing and medicalizing lifelong learning: a deconstruction *Gun Berglund***
- 12. Motivation theory as power in disguise *Helene Ahl***
13. Discipline and e-learning *Katherine Nicoll*
14. Academic work and adult education: a site of multiple subjects *Nicky Solomon*
15. Encountering Foucault in lifelong learning *Gert Biesta*